

ning för ett tobacco endgame i Sverige måste fortgå till och med valrörelsen 2014 för att få en ny regering – oavsett färg – att förstå att befolkningen faktiskt vill sätta en bortre parentes.

Förslaget gäller i första hand en bortre parentes för rökningen år 2025. Den rökta tobaken utgör den värsta tobaksprodukten. När det gäller nedtrappning av snusningen – även om denna har minskat kontinuerligt under de senaste åren – bedömer vi i dag att man inte kan ha samma ambitioner som med rökningen. Snusningens hantering i en kommande strategi får alltså diskuteras på samma sätt som andra praktiska aspekter. I vilken turordning WHO:s rekommenderade åtgärder bör vidtas kan komma att påverkas av utvecklingen internationellt. En rad viktiga frågor finns att diskutera – men nu gäller det i första hand principfrågan om att definiera och besluta om en bortre parentes för rökningen.

Läkarkåren har här sin stora chans att påverka folkhälsan. Vilken annan grupp i samhället har bättre förutsättningar att förstå bakgrunden och behovet av en bortre parentes för rökningen än läkarkåren? Medan vi å ena sidan, rättmätigt, kräver ökade resurser för våra olika patientgrupper skulle vi här, å andra sidan, kunna se den etiska utmaningen i att bidra till att lidandet och kostnaderna för onödig ohälsa minskar – och på det sättet generera ökade resurser till vård av de tillstånd som inte går att förebygga.

Läkarkåren och inte minst dess ledare kan göra stor skillnad i denna process. Vill läkare vara ledare i sjukvården måste man också ta sitt ansvar för den hälsofrämjande delen. Det är glädjande att se Svenska Läkaresällskapets ökande engagemang, såväl för den vardagliga implementeringen av Socialstyrelsens nationella riktlinjer för förebyggande metoder som för den globala hälsofrågan.

Läkarförbundets senaste tobaksenkät 2006 visade att drygt 80 procent av medlemmarna vill att förbundet ska påverka den nationella tobakspolitiken [4]. Vi har erfarenhet att förbundet för närva-

rande diskuterar ett förslag till policy för hälsofrämjande och förebyggande insatser. Vi hoppas att vi ska få gehör för det offensiva förslaget om principen att sätta en bortre parentes för rökningen.

Vi önskar att alla organisationer i hälso- och sjukvården och i skolvärlden, patientorganisationer, barn- och kvinno- och idrottsrörelsen – listan är lång – ska delta i denna opinionsbildning genom att instämma i att:

- vi förstår bakgrunden till och behovet av att skärpa den tobaksförebyggande strategin,
- vi stöder principen att ett årtal ska preciseras då rökningen ska vara (näst intill) borta,
- vi stöder en bred opinionsbildning

för ett regeringsbeslut med den inriktningen.

■ *Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Hans Gilljam har tidigare deltagit i ett tiotal rök- och snusavvänjningsstudier med olika läkemedelsföretag.*

REFERENSER

1. Thomson G, Edwards R, Wilson N, et al. What are the elements of the tobacco endgame? *Tobacco Control*. 2012;21:293-5.
2. Tobak. Gilljam H, red. Stockholm: Läkartidningens förlag; 2012.
3. Dödligt inflytande – om tobaksindustrins sista strid. Stockholm: Tobaksfakta – oberoende tankesmedja; 2012. (Nedladdningsbar från www.tobaksfakta.se)
4. Bolinder G, Boëthius G. Svenska läkare och tobak. Vanor, attityder och insatser under fyra decennier. *Läkartidningen*. 2010;107:822-6.

APROPÅ! Försäkringskassans regler

Gravida läkare behöver stärkt skydd

Sveriges yngre läkares förening (Sylf) har i många år arbetat för gravida kvinnors rätt till befrielse från jourtjänstgöring på egen begäran. Att gravida läkares behov inte tillgodoses bekräftas på nytt när vi läser om de fall som redovisas i LT 51-52/2012 (sidorna 2334-5).

Som arbetsgivare är kliniken skyldig att göra en riskbedömning av den gravida kvinnans arbetsmiljö (Arbetsmiljöverkets föreskrifter 2007:05). Risker som bör undvikas är exempelvis psykisk uttröttnings och starka psykiska påfrestningar. I sina kommentarer till föreskrifterna skriver Arbetsmiljöverket att »nattarbete som kan innebära påtaglig psykisk och/eller fysisk belastning bör undvikas under graviditet. Det kan t ex gälla arbete inom jourverksamhet där krav på akuta insatser förekommer förhållandevis ofta«, och att »det ökade behovet av vila hos många gravida och ammande kvinnor medför att ensamarbete kan vara olämpligt«.

Om risker i arbetsmiljön identifieras är det förbjudet att låta den gravida kvinnan utföra dessa ar-

Sylf hoppas få gehör för sina krav även hos arbetsgivarna. (Faksimil ur LT 51-52/2012.)

betsuppgifter. Arbetsgivaren är då skyldig att försöka hitta andra arbetsuppgifter. Om arbetsgivaren misslyckas med detta och den gravida kvinnan tvingas att gå ner i tjänstgöringsgrad ska graviditetsspenningen ersätta kvinnans inkomstbortfall. Om kvinnan är förbjuden enligt arbetsmiljöbestämmelserna att arbeta har hon rätt till graviditetsspenning. Det är ingenting som Försäkringskassan bör överpröva – det är arbetsgivaren som ansvarar för arbetsmiljön och därmed för beslutet att förbjuda kvinnan att arbeta. Vid ansökan om graviditetsspenning – efter det att arbetsgivaren har gjort riskbedömningen, försökt omplacera och sedan meddelat förbud att arbeta – gäller det bara att kryssa i rätt ruta.

SYLF menar att om nattjourerna är så påfrestan-

de att de orsakar sammandragningar är de tveklöst olämpliga från arbetsmiljösynpunkt. Att helt neka en gravid kvinna på ett sjukhus omplacering framstår för oss som märkligt då de allra flesta kliniker har olika typer av verksamhet.

Vi ser alltför ofta att arbetsgivaren åsidosätter sitt ansvar och inte utför riskbedömningar. Kunskapen bland såväl chefer som anställda om dessa regler tycks vara låg. Sylf arbetar sedan många år för att gravida kvinnors rätt till en god arbetsmiljö ska skrivas in i kollektivavtalen.

Att Läkarförbundet i den nyss påbörjade avtalsrörelsen yrkar på rätt för gravida att på egen begäran befrias från jourverksamhet är därför ett välkommet besked.

Vi hoppas bara att arbetsgivarna också delar vår övertygelse att gravida och ammande arbetstagare behöver ett stärkt skydd.

Emma Spak
ordförande, Sylf
emma.spak@sylf.se

Jens Ellingsen
förste vice ordförande, Sylf
jens.ellingsen@sylf.se

INFORMATIONSKÄLLOR

På www.tobaksfakta.se finns kontinuerligt uppdaterad information om tobaksfrågans alla aspekter, däribland WHO:s tobakskonvention. På www.doctorsagainsttobacco.org kan läkare notera sitt stöd för »tobacco endgame«-principen och läsa mer om den kommande opinionsbildningsprocessen.